

НАША ШАНСА НАЛАЗИ СЕ У ОРИЈЕНТАЦИЈИ НА ОБРАЗОВАЊЕ, СТРУЧНЕ И КОМПЕТЕНТНЕ ЉУДЕ

Ни у једном периоду нашег досадашњег развоја друштво није у тој мери било упућено на универзитет, а универзитет имао толику одговорност, као што је данас, у условима кризе у којој се налазимо. Превазилажење стагнације и развој самоуправних друштвено-економских односа, прелазак са екстензивног на интензиван развој и промена производне структуре од традиционалних и нискоакумулативних, ка новим и високо акумулативним технологијама, стављају универзитет управо у центар тог неопходног друштвеног преображаја.

И до сада су универзитет и наука имали значајну улогу у нашем развоју, али сада се налазимо пред квалитетним променама, јер се у економској кризи одлучујућа шанса даљег развоја види и налази управо у оријентисању на научно-истраживачки рад и његово брже и ефикасније претварање у нове технологије, нове производе, нови доходак.

Од науке се, исто толико колико и од пословног духа наших привредника, очекују решења за питања: како што боље искористити постојеће капацитете; како уочити и отклонити уска грла у процесу друштвене репродукције; како, којим правцима и методама извршити преоријентацију привредне структуре; које нове производе и технологије развијати. Осим традиционалних питања којима се наука и процеси истраживања баве, ова, судбинска питања развоја нашег друштва морају налазити све више места у научно истраживачким и образовним процесима на универзитету, односно морају доприносити ближе и непосреднијем повезивању универзитета и привреде. И ту смо пред једним од суштинских захтева времена које долази. Повезивање универзитета и привреде се, дакле, не поставља само као питање начина финансирања

универзитета, што се често погрешно и поједностављено чини, већ се поставља, пре свега, као питање непосредног и активног укључивања у максималан погон свих оних снага које на одлучујући начин могу допринети развоју. То је правац деловања на којем се од универзитета, а пре свега од комуниста на њему, очекују нови резултати у непосредној будућности.

То, наравно, значи и потребу мењања укупног односа друштва према универзитету, и потребу мењања његовог материјалног положаја. Али значи и неопходност да се и у оквиру самог универзитета преиспитају многа питања, а пре свега принципи расподеле и то управо у правцу подстицања креативног, стваралачког, квалитетног, а сузбијања онога што нема та својства. Тачно је да је процес рада на универзитету тешко мерити, али та чињеница не би смела да послужи као параван за нерад и неодговорност. Ту је велики задатак на свим радним људима, а пре свега комунистима на универзитету да се залагањем за подизање квалитета свога рада изборе за афирмацију универзитета као највише научне, образовне и васпитне институције у друштву, да права, али и обавезе радника на универзитету, укључујући ту и студенте, дигну на ниво који процес највишег образовања заслужује, и који захтева тешка економска и друштвена ситуација у којој се наше друштво налази.

Проблеми са којима се сусреће наше друштво не би смели да нас у сваком погледу изненаде. Један део наших тешкоћа могао би се сматрати очекиваним. Није спорна чињеница да је период трансформације друштва као државе у друштво као асоцијацију непосредних произвођача једно од најтежих питања и теорије и праксе социјализма. А у извесној мери, етапа у којој се ми сада налазимо, преношење функција државе на такозвано организовано друштво, представља управо једну од фаза те трансформације.

Суочени са овим чињеницама, значи да смо суочени са једном теоријском и практичном реалношћу за коју се може рећи да је морала бити очекивана бар као могућа и сложена. Уз ту реалност, стицајем околности, јавио се и тај низ тешкоћа друге, често и сасвим субјективне природе, које смо могли избећи.

Али пошто нисмо, нашли смо се у ситуацији која није лака и која је веома сложена, али није безизлазна.

Ми не располажемо механизмима ни грађанске ни социјалистичке државе административног типа у решавању својих проблема. Тешко можемо позвати у помоћ друга искуства, бар када је

реч о битним економским и политичким питањима, а да при том не доводимо у питање основни продукциони однос, друштвену својину над средствима за производњу. Из тога, разуме се, не треба закључити да смо упућени само на себе, своја искуства и своје могућности. Напротив. Ми бисмо морали да будемо у току свих научних и културних тековина нашег доба. Тај позитиван однос према свему што је прогресивно и научно је услов за прихватање свега онога што доприноси развоју нашег друштва као самоуправног и социјалистичког.

Ми се данас, дакле, можемо развијати користећи сва научна достигнућа која су нам доступна, али и имајући у виду подједнако и наш досадашњи развој и наша глобална опредељења као што су друштвена својина, самоуправљање, национална равноправност и независност. У том смислу сматрам непримереним, на пример, понегде изражено одушевљење за приватну својину као универзални начин решења мотивисаности за рад, организације рада па самим тим и организације читавог друштва.

Суочени са тешкоћама у налажењу решења за повећање мотивисаности за рад, продуктивности и организације рада у оквиру друштвене својине, некима је изгледа било најлакше да решења потраже у оквиру бившег, приватно-својинског односа, који смо ми већ оставили за собом, и који се и у развијенијим земљама налази у кризи. Уосталом, и друштва чија искуства у том погледу неки покушавају да нам сугерирају кад је реч, на пример, о мотивисаности за рад, суочена су са ограничењима свог приватно-својинског продукционог односа. Већ дуже време, у условима развијеног капитализма присутна је свест да сама економска стимулација није довољна да мотивише за рад, све је више у том погледу присутна заинтересованост за учешће у политичком животу, у одлучивању.

И тако се налазимо у самом срцу парадокса — да се ми из друштва у коме је на праву одлучивања о условима, средствима и резултатима рада заснован читав економски и политички систем, обраћамо за искуства друштвима у којима су мрвице права на одлучивање стечене само тако да се никада не дотакну сфере производње и политике.

Има и других примера научно некритичког и духовно инфериорног односа према решењима која настају у условима приватно-својинских или државно-својинских односа. Зато су за фазу

развоја у којој се сада налазимо неопходни подједнако и критичност према себи и другима, али и креативност.

А када је реч о креативности, универзитету у сваком друштву по природи ствари, па према томе и нашем у овом тренутку, припада значајно место а тиме и велика одговорност. Не само зато што друштву даје стручњаке из свих области науке и стваралаштва који својим радом треба да унапређују производњу, економију, друштвене односе, развијају културу, итд., већ и зато што и сами универзитетски наставници, као носиоци највећих националних достигнућа у областима којима се баве, треба да допринесу својим знањем, способностима и угледом решавању постојећих тешкоћа и даљем развоју друштва.

У оријентацији на образоване, стручне, компетентне људе налази се, дакле, наша шанса. А велики део одговорности да се та шанса стварно искористи — лежи на универзитету. Одавно је прошло и заувек је прошло време када смо могли да обезбедимо егзистенцију и чак даљи развој без стручњака највишег нивоа. Најпре зато што их нисмо имали, а затим и зато што је тадашњи степен економског и друштвеног развоја њихово одсуство могао да поднесе једно време, а да не западне у кризу.

Данас, међутим, нити друштво може да се развија без стручњака, нити смо их ми лишени. Напротив, у том смислу неопходне су такве промене у организацији друштва, а посебно у политици расподеле и кадровској политици које ће омогућити да знање и рад стручних и образованих људи буду афирмисани као највеће вредности социјалистичког друштва, и да истовремено буду у прилици да допринесу његовом даљем развоју.

Носилац те оријентације треба да буде Савез комуниста и он ће ту битку добијати оним темпом којим у својим сопственим редовима и руководством савлада малограђанску ускогрудост и нетрпељивост према новим, млађим и образованим људима, које понекад, на жалост, има.

Неке средине, на жалост, и на универзитету се још увек тешко навикавају на могућност, или се не навикавају уопште, да унутар себе виде боље од себе. Још увек се понегде за сарадњу, чак и када је о научно-истраживачким институцијама реч, траже послушне личности а не равноправни и квалификовани сарадници. Али карактер и број потеза које морамо повући наредних го-

дина не оставља дилему — или афирмација знања и рада или стагнација која у крајњој линији може довести у питање и егзистенцију и карактер друштвених односа.

Наравно егзистенцију и карактер друштвених односа неће сачувати и даље развијати било који стручњаци и било која интелигенција. У том смислу високо образовање на универзитету мора у себе равноправно укључивати и стручно и друштвено образовање. А друштвено образовање због тога, нарочито у оном делу у коме формира поглед на свет, не може бити ствар појединца, његове индивидуалне оријентације и имагинације, као што је то често на универзитету сада.

У ком правцу треба да се одвија образовање и васпитање младе генерације зато није ствар индивидуалне процене, а поготово не полигон на коме ће изражавати свој агресиван или потцењивачки однос према социјализму они који су се у њега разочарали или они који се никада за њега нису ни определили.

Слобода у научном и истраживачком раду не подразумева да се у њено име могу кроз образовно-васпитни процес младе генерације пласирати ненаучна, конзервативна и реакционарна схватања. Таквом интерпретирању слободе у научно-истраживачком раду комунисти Београдског универзитета компетентнији су од свих других да се супротставе и зато је то, пре свега, њихова обавеза.

У данима и годинама које су пред нама биће потребне велике промене у економском и политичком животу нашег друштва да би оно могло да се успешно развија, укључи у међународну поделу рада и развијени свет. У реализацији тих промена велики, можда и највећи део одговорности припашће генерацији која се сада школује на универзитету.

Да би могли да буду носиоци и касније креатори даљег развоја самоуправног социјалистичког друштва, млади људи треба да знају које промене у економском и политичком животу доприносе његовом материјалном и духовном развоју, срећи људи и бољем животу у целини, а шта развој успорава, шта представља корак назад, шта је конзервативно и реакционарно.

Зато су данас друштвено образовање младе генерације и формирање њеног марксистичког погледа на свет историјски потези који се вуку за сутрашњи дан, за нашу будућност која неће бити

неизбежно и аутоматски социјалистичка, а поготово не независно од тога шта смо у њу улагали.

Верујем да је свест о таквом реду ствари присутна на универзитету, код највећег броја наставника и студената, а пре свега комуниста.